

Branka Milošević *

ISSN 0469 - 6255
(131 - 136)

NOVI MEĐUNARODNOPRAVNI SUBJEKTI NA JADRANU I PROBLEM RAZGRANIČENJA EPIKONTINENTALNOG POJASA

UDK 341.222 : 341.225 (262.3)

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Međunarodnopravni institut epikontinentalnog pojasa počeo se formirati nakon drugoga svjetskog rata kad pojedine države jednostrano nad njim proširuju svoju jurisdikciju. Doduše, obalne države mnogo su prije iskorištavale područje daleko od kopna ovisno o dubini mora i njihovih mogućnosti, ali se do kodifikacije došlo tek 1958. U ovom radu obrađen je epikontinentalni pojas polazeći od odredaba Ženevske konvencije iz 1958. godine i Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine s posebnim naglaskom na izmjene koje je Nova konvencija unijela u usporedbi s kodifikacijom iz 1958. godine. U radu je posebno obuhvaćen i problem utvrđivanja granica i razgraničenja epikontinentalnog pojasa, imajući na umu okolnost da se na Jadranu dopuštena širina tog pojasa ne može u cijelosti primjeniti s obzirom na njegovu širinu i nove pravne odnose nastale uspostavom novih međunarodno-pravnih subjekata, odnosno država na Jadranu.

Kontinentalni dio Zemljine kore osim kopna obuhvaća i veliki dio morskog dna uz obale, koji se u literaturi naziva orubinom (*continental margin*). Pod kontinentalnom orubinom razumijeva se kontinentalna ravnina (šelf), kontinentalna strmina i kontinentalna kosina.

Pojam kontinentalni šelf (kontinentalna ravnina) obuhvaća područje kontinenta u moru, dakle prostor između obale i kontinentalnog ruba, tj. granice gdje morsko dno naglo pada u velike dubine, za razliku od epikontinentalnog pojasa koji ne počinje na obali, već od državne granice na moru, koja, promatrano s pravnog aspekta, nije obalni rub, već izvanjska granica teritorijalnog mora, zato je pogrešno poistovjećivati ta dva pojma. Naime, kontinentalni šelf i epikontinentalni pojas ne mogu se poistovjetiti ni u zamljopisnom smislu

jer, prostorno promatrano, šelf i epikontinentalni pojas međusobno se razlikuju. Naime, epikontinentalni je pojas prostorno manji od kontinentalnog šelfa. Dakle, epikontinentalni pojas ne zahvaća dio šelfa u granicama unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora, a uključuje dijelove šelfa kao što su otočni šelfovi, podmorje plitkih mora i zaljeve u kojima nema ruba kontinentalne ravnine (na primjer u Perzijskom ili Arapskom zaljevu). Pojam kontinentalnog šelfa valja prije svega promatrati kao zemljopisni pojam, za razliku od epikontinentalnog pojasa, koji je u svakom slučaju, pravni pojam.¹ Međutim, unatoč bitnoj razlici u shvaćanju kontinentalnog šelfa i epikontinentalnog pojasa, u većini zemalja upotrebljava se termin kontinentalni šelf i kao pravni pojam, premda je naziv epikontinentalni pojas ispravniji iz spomenutog razloga. Taj naziv kod nas je uveo akademik Juraj Andrassy (u knjizi Epikontinentalni pojas, Zagreb 1951.), a on potječe od grčke riječi *epi* - kod, u, nad, na i latinske *continens terra* - kopno.²

Međunarodnopravni institut epikontinentalnog pojasa počeo se formirati nakon drugoga svjetskog rata kad su pojedine države jednostrano nad njim proširuju svoju jurisdikciju radi iskorištavanja prirodnih bogatstava tog pojasa (doduše, obalne su države mnogo prije iskorištavale područja daleko od kopna ovisno o morskoj dubini i njihovim mogućnostima). Naime, odmah nakon završetka rata, točnije 28. rujna 1945, objavljen je proglas predsjednika g. Harryja Trumana o politici Sjedinjenih Američkih Država u pogledu prirodnih bogatstava podzemlja i morskog dna kontinentalnog šelfa koja glasi: "Vođeci brigu o prijeko potrebi čuvanja i razumnog iskorištavanja prirodnih bogatstava kontinentalne ravnine, vlada Sjedinjenih Država smatra da prirodna bogatstva podzemlja i morskog dna kontinentalne ravnine ispod otvorenog mora, ali u susjedstvu obala Sjedinjenih Država, pripadaju Sjedinjenim Državama i podložna su njihovoj jurisdikciji i nadzoru ravnina proteže do obale druge države ili gdje djelomično pripada susjednoj državi, Sjedinjene Države i određena država

* dr. Branka Milošević
Pomorski fakultet Dubrovnik,
Dubrovnik

odredit će granicu prema pravičnim načelima. Značaj voda iznad kontinentalne ravnine kao otvorenog mora i pravo slobodne i nesmetane plovidbe tim vodama nisu ovim povrijeđeni.³

Nakon toga i ostale zemlje donose slične izjave u pogledu kontinentalnog šelfa, pa tako, slijedeći primjer Sjedinjenih Država, slične akte donose: Meksiko, Kuba, Čile, Argentina, Panama, Velika Britanija i mnoge druge zemlje.

Međutim, do kodifikacije je došlo tek 1958. godine kad je na prvoj konferenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora usvojena Konvencija o epikontinentalnom pojasu,⁴ koja pod tim pojasom razumijeva: a) morsko dno i podzemlje podmorskih prostora uz obalu, ali izvan teritorijalnog mora, do dubine od 200 metara ili, preko te granice, do točke gdje dubina vode nad njim dopušta iskorištavanje prirodnih bogatstava spomenutih prostora; b) morsko dno i podzemlje odgovarajućih podmorskih prostora uz obalu otoka.

Poslije, ostvarenim tehničkim napretkom dolazi do iskorištavanja sve većeg područja podmorja pa samim tim i do napuštanja formule o izvanjskoj granici epikontinentalnog pojasa koja se temelji na dubini i iskorištavanje te se prihvaća novo stajalište; zapravo se prihvaća geološka definicija epikontinentalnog pojasa.

Zahtjevi država za širenjem nacionalne jurisdikcije u sve većim područjima mora i podmorja doveli su do konsenzusa o krajnjim granicama epikontinentalnog pojasa, što je izraženo u Novoj konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora uzvojenoj na trećoj konferenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora. Naime, u članku 76, st. 1. spomenute Konvencije određuje se da "epikontinentalni pojas obalne države obuhvaća morsko dno i podzemlje podmorskih prostora, koji se protežu izvan njenog teritorijalnog mora preko čitavog prirodnog produžetka njenog kopnenog područja do vanjskog ruba kontinentalne orubine, ili do udaljenosti od 200 morskih milja računajući od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, gdje vanjski rub kontinentalne orubine ne seže do te udaljenosti."

Na trećoj konferenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora također je postignut konsenzus o maksimalnoj širini epikontinentalnog pojasa. Naime, propisano je da mu širina može iznositi do 350 morskih milja računajući od polazne crte od koje se mjeri širina teritorijalnog mora ili do crte udaljene stotinu milja od izobate 2 500 metara, koja spaja točke dubine od 2 500 metara, ovisno o tome koja je granica epikontinentalnog pojasa na više od 200 morskih milja od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, obalna je država po odredbama Konvencije dužna o tome obavijestiti posebnu komisiju dostavljajući joj pojedinosti o takvoj granici zajedno sa znanstvenim i tehničkim podacima, kako bi ona dala svoje preporuke o pitanjima koja se odnose na utvrđivanje izvanjskih granica epikontinentalnog pojasa. Na temelju tih preporuka, obalna će država utvrditi izvanjsku granicu svoga epikontinentalnog pojasa izvan granice od 200 morskih milja, i tako utvrđena granica bit će konačna i obvezujuća. Međutim, ovdje valja napomenuti da će sastav komisije za granice epikontinentalnog pojasa širega od 200 morskih milja utvrditi izborom koji će se obaviti najkasnije u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu nove konvencije. Ali, kako

do danas Konvencija nije još stupila na snagu (ratificiralo je do sad nešto više od 40 država, a prijeko je potrebno, da bi ona stupila na snagu, 60 ratifikacija), nisu se stekli ni uvjeti za uspostavu posebne komisije, a samim tim ni za utvrđivanje granice preko 200 morskih milja.

Govoreći o granicama epikontinentalnog pojasa treba imati na umu da u praksi razgraničenja morskog prostora dviju ili više obalnih država može biti dvojako: a) bočno ili lateralno, kad kopnena granica susjednih država izbija na obalu i b) razgraničenje između država kojima obale leže sučelice. Primjera radi, na Jadranu u prostora Tršćanskog zaljeva između bivše Jugoslavije i Italije radilo se o bočnom razgraničenju (kao i kod sadašnje granice između Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, gdje se također radi o bočnom razgraničenju) a uzduž Jadrana između Hrvatske i Italije o razgraničenju kad obale susjednih država leže sučelice. Ženevska Konvencija o epikontinentalnom pojasu (1958.g.) razgraničenje epikontinentalnog pojasa država kojima obala leže sučelice ili se bočno nastavljaju, svojim člankom 6. regulira na taj način da se razgraničenje obavlja: a) sporazumom između zainteresiranih država, a ako sporazuma nema i ako posebne okolnosti ne opravdavaju drugu granicu, granica je crta sredine kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora svake pojedine države; b) kad je riječ o bočnom razgraničenju, također će se prvo riješiti sporazumom, a ako njega nema i ako posebne okolnosti ne opravdavaju drugu granicu, granica se određuje primjenom načela jednake udaljenosti od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora svake pojedine države.

Svako od tih načina razgraničenja ima svoje specifičnosti. Naime, kod razgraničenja između država kojih su obale sučelice, crta sredine (uz moguće manje korekcije, kao npr. u razgraničenju epikontinentalnog pojasa između Italije i bivše Jugoslavije) najčešće dovodi do pravednog razgraničavanja iako ima i suprotnih slučajeva, ali su to izuzeci.⁵ Međutim bočno razgraničenje, može se slobodno reći, nije tako pouzdano u pogledu primjene načela pravednosti s obzirom na to da crta sredine primjenjena kao jedini kriterij kod bočnog razgraničenja može često dovesti do neobičnih rezultata koji su daleko od načela pravednosti, osobito kad je to bočno razgraničenje na većim daljinama do 200 morskih milja od polazne crte. Kod razgraničenja teritorijalnog mora najčešća ne dolazi do apsurdnih rezultata s obzirom na njegovu širinu (svega 12 morskih milja). Ženevska Konvencija o epikontinentalnom pojasu ne sadrži odredbu koja pojašnjava što sve treba smatrati posebnim okolnostima, pa je taj nedostatak u praksi rezultirao različitim tumačenjima što sve valja razumijevati pod tim pojmom. Inače, imajući u vidu da su danas golemi morski prostori pod različitim pravnim režimima, pitanje njihova razgraničenja mnogo je veći problem nego što je bio slučaj kada se to pitanje rješavalo prilikom razgraničenja teritorijalnog mora koje se proteže relativno blizu obale, pa je samim tim i razgraničenje olakšano. Iz tih razloga u posljednje vrijeme u pogledu razgraničenja morskog prostora sve su češći sporovi između susjednih obalnih država, što je rezultiralo i u donošenju više presuda nadležnih radova.

Tako je presuda Međunarodnog suda od 20. veljače 1969. u sporu o epikontinentalnom pojasu u Sjevernom moru⁶ imala izuzetno značenje na formulaciju novih propisa o razgraničenju gospodarskog i epikontinentalnog pojasa u Konvenciji iz 1982. godine. Sud je tom presudom utvrdio i postojanje nekih načela o razgraničenju epikontinentalnog pojasa. Zato ćemo, u kratkim crtama, prikazati tu presudu. Naime, u sporu o razgraničenju epikontinentalnog pojasa u Sjevernom moru Savezna Republika Njemačka je udubljena (konkavnost) svoje obale u odnosu prema obalama Danske i Nizozemske, kojima su obale ispupčene (konveksne), smatrala posebnim okolnostima, te da se iz tog razloga ne može prilikom razgraničenja primijeniti načelo ekvidistancije, dok su Danska i Nizozemska, naravno, to negirale. Budući da nije došlo do sporazuma, spor je iznesen pred Međunarodni sud u Hagu, koji je nakon rasprave donio presudu u kojoj se kaže:

a) uporaba metoda ekvidistancije prilikom razgraničenja nije obvezna među državama strankama u sporu;

b) nema nikakve pojedinačne metode razgraničenja koja se u svim prilikama mora uporabiti.

Sud je uputio stranke da sporna pitanja uredi pregovorima na temelju pravednih načela i uzimajući u obzir sve važne činjenice, tako da svakoj državi pripadne što je moguće veći dio epikontinentalnog pojasa koji je prirodni produžetak njezina kopnenog područja.

U tijeku pregovora, po odluci Suda, valja uzeti u obzir ove činitelje:

- opću konfiguraciju obala, te sve posebne i neobične pojave;

- fizički i geološki sustav epikontinentalnog pojasa i prirodna bogatstva;

- razboriti razmjer između epikontinentalnog pojasa i dužine obale. Ako se granice preklapaju, države su dužne to područje razdijeliti na jednake dijelove.⁷

Dakle, Sud je svojim pravorijekom zauzeo stajalište da se razgraničenje ima izvršiti po načelu pravednosti te da načelo ekvidistancije iz članka 6. Konvencije iz 1958. godine ne obvezuje sve stranke u sporu i da se to načelo ne može držati pravilom općega međunarodnog prava. Umjesto pravila o crti sredine uz posebne okolnosti iz članka 6, Sud je zauzeo gledište da obalna država ima inherentno pravo na epikontinentalni pojas koji čini prirodni produžetak njezina područja pod morem i da se njegovo razgraničenje ima provesti sporazumno u skladu s načelom pravednosti i uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti. Svakoj stranci treba ostaviti sve one dijelove epikontinentalnog pojasa koji čine prirodni produžetak njezina kopnenog područja pod morem, ne zadirući u prirodni produžetak kopnenog područja druge. Takvo stajalište Suda odrazilo se u praksi na taj način što su sve države kojima crta sredine nije odgovarala prilikom razgraničenja epikontinentalnog pojasa, to načelo praktički odbacile i prikonile se načelu pravednosti. Iz tog razloga, kako smo već rekli, spomenuta je presuda imala izuzetno značenje u formiranju novih propisa o razgraničenju epikontinentalnog pojasa. Međutim, imajući na umu gledišta u drugim sporovima (na primjer u sporu o epikontinentalnom pojasu između Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske, Libije i Tunisa, Libije i Malte, Kanade i Sjedinjenih Američkih Država,

o kojima nećemo potanje jer to i nije zadatak ovog rada) može se slobodno reći da je svako morsko razgraničenje specifično i različito od drugih, pa se tako mora i promatrati prilikom njegova razrješenja.

Doduše, članak 6. Konvencije o epikontinentalnom pojasu iz 1958. godine i dalje je na snazi kao ugovorni propis, ali polazeći od današnje sudske prakse opravdano je zaključiti da se njegove odredbe praktički ne primjenjuju, da on nije u praksi saživio i nije iskaz općega običajnog prava, što posredno potvrđuje i članak 83. Nove konvencije, koji temelj tog članka crtu sredine uopće i ne spominje. Međutim, mišljenja smo da odustajanje od načela crte sredine kad posebne okolnosti ne opravdavaju drugu granicu, nije dovelo do razrješenja razgraničenja epikontinentalnog pojasa, odnosno do lakšeg sporazumijevanja oko razgraničenja. Naprotiv, upotrebom tog načela sporazumijevanje bi bilo olakšano i skraćivalo bi pregovore za postizanje cilja. U svakom slučaju, kako smo već rekli, može se prihvatiti stajalište da danas više nema nikakve osnove za tvrdnju da je načelo ekvidistancije pozitivno pravilo općega običajnog prava.

Glede razgraničenja epikontinentalnog pojasa na Jadranu treba reći da se Jadran ubraja u poluokružena mora, a njegove osnovne karakteristike ogledaju se u tome što je ono izduženo i usko more i da njegova ukupna dužina iznosi 783 kilometra, odnosno 423 morske milje, a prosječna mu je širina 159,3 kilometra; njegov najširi dio, od Stobreča kod Splita do grada Vasto na talijanskoj obali, iznosi svega 117 milja, pa s obzirom na to, nijedna država na Jadranu neće moći u cijelosti primijeniti dopuštenu širinu epikontinentalnog pojasa.⁸ Zbog toga, granica epikontinentalnog pojasa na Jadranu praktički je granica koja se dobiva razgraničenjem epikontinentalnog pojasa, dakle primjenom članka 83. Nove konvencije o pravu mora. Imajući u vidu da se na Jadranu, kako je već rečeno, ne može primijeniti dozvoljena širina epikontinentalnog pojasa, nešto više ćemo reći o razgraničenju epikontinentalnog pojasa između bivše SFR Jugoslavije i Italije, tadašnjih glavnih država na Jadranu. Sporazum je potpisan u Rimu 8. siječnja 1968., a stupio je na snagu 21. siječnja 1970. On se temelji na primjeni načela crte sredine i na pravilu da svaki otok ima svoj epikontinentalni pojas. U pogledu utvrđivanja crte nije prihvaćena ekvidistancija između polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, već ekvidistancija najbližih točaka na obali kopna i otoka, s tim što je u tijeku sporazumijevanja tako utvrđena crta ispravljena kako bi se izbjeglo da postojanje udaljenih otoka s jedne i druge strane stvori nepovoljno stanje za bilo koju stranu. Tako se može slobodno reći da se naša prethodna konstatacija da je sporazum izvršen na temelju crte sredine može dovesti u sumnju s obzirom na to da je u pregovaranjima došlo do raznih kompromisa u utvrđivanju crte razgraničenja. Zato smatramo da se neće pogriješiti ako se reče i da je sporazum sačinjen primjenom načela pravednosti.

Treba reći da podmorje Tršćanskog zaljeva nije bilo predmet sporazuma jer je taj zaljev sastavni dio teritorijalnog mora obiju država, pa se ni njegovo podmorje ne može smatrati epikontinentalni pojasom kako ga definira Ženevska konvencija (epikontinentalni pojas obuhvaća podmorje izvan granice teritorijalnog mora),

pa se iz tih razloga i početna točka razgraničenja nalazi na izlazu iz Tršćanskog zaljeva, 12 morskih milja daleko od Rta Savudrija i Rta Tagliamento, odnosno na mjestu gdje se teritorijalna mora bivše Jugoslavije i Italije preklapaju. More, a samim tim i podmorje, tog zaljeva razgraničeno je prilikom utvrđivanja državne granice jer je ono po svojoj širini praktički obuhvaćeno teritorijalnim morem susjednih država, pa je zato i delimitirano kad se određivala državna granica.

Sporazumom je također određeno da će u okolnostima kada se utvrdi postojanje prirodnih bogatstava u podmorju koje se proteže s obje strane granične crte, strane ugovornice način njihova iskorištavanja riješiti sporazumno uz prethodnu konzultaciju nositelja eventualnih koncesija. Jednako tako, sporazumom se određuje da će se sporazumno rješavati i eventualni spor oko položaja bilo kakvih postrojenja ili uređaja prema crti razgraničenja. Prikaz sporazuma između bivše Jugoslavije i Italije dat je u ovom radu s namjerom da se istaknu osobitosti razgraničenja epikontinentalnog pojasa na Jadranu s obzirom na njegove karakteristike o kojima je prije rečeno. Međutim, pritom valja pripomenuti da je na Jadranu došlo do bitne promjene u pogledu pravnih odnosa. Naime, pojavili su se novi međunarodnopravni subjekti, tako da sad na Jadranu ima više država, pa se samim tim postavlja i pitanje razgraničenja morskog prostora kao preduvjet buduće međudržavne suradnje, ali, svakako, nakon što se ustanove državne granice između novostvorenih država. U svakom slučaju, poštujući načela Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora i imajući u vidu činjenicu da se svi međunarodnopravni subjekti, odnosno države nalaze u poluokruženom moru (Jadransko more pripada tim morima), te da ih članak 123. Konvencije upućuje na suradnju, za očekivati je da će, kada se steknu uvjeti, doći do razgraničenja morskog prostora međusobnim sporazumima tih država. Što se tiče razgraničenje epikontinentalnog pojasa između Hrvatske i Italije, po našem mišljenju nema razloga da se ne prihvati crta utvrđena između Italije i bivše Jugoslavije jer se taj sporazum, kako je već rečeno, temelji na primjeni načela crte sredine, odnosno pravednosti, i na pravilu da svaki otok ima svoj epikontinentalni pojas, pa su tim sporazumom riješena i ostala pitanja kako ne bi bilo nepovoljne situacije za bilo koju stranu. Imajući na umu da Hrvatska i Italija imaju najdužu kopnenu obalu na Jadranu, a Hrvatska posebno još i najveći broj otoka, razgraničenjem epikontinentalnog pojasa između naše zemlje i Italije najveći dio Jadrana praktički bi bio razgraničen.

Međutim, valja napomenuti da je na Jadranu mnogo delikatnije lateralno razgraničenje u usporedbi s onim gdje obale država leže sučelice, koje je praktično i riješeno pod uvjetom da se prihvate odredbe već postojjećeg ugovora između Italije i bivše Jugoslavije.

Naime, na Jadranu je potrebno razgraničenje morskog prostora između novonastalih država (Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije). Svakako, tu treba poći sa stajališta da je praksa prihvatila načelo pravednosti, a to načelo prihvaća i Nova konvencija o pravu mora, pa bez obzira što Konvencija o epikontinentalnom pojasu još vrijedi kao ugovorni propis, držimo da se valja prikloniti novom gledištu, tj. načelu pravednosti (iako se može reći da se

i odredba Konvencije o epikontinentalnom pojasu priklanja tom načelu, a osobito ako se crta sredine promatra kao jedinstven stav s posebnim okolnostima).

Činjenica da sudska uloga nije stvaranje novih pravnih pravila, kako se smatra po evropskom kontinentalnom gledištu (za razliku od anglosaksonske tradicije, po kojoj sudovi svojim presedanima stvaraju pravo), nije spriječila veliki broj zemalja u svijetu da prizna iskaze Međunarodnog suda za pravila međunarodnog prava. Ipak, ne bi se moglo zaključiti da su stvorena objektivna pravna pravila, a što proizlazi također iz različitih stajališta u pojedinim slučajevima izraženima u presudama Međunarodnog suda. Prema tome, u razgraničenju morskog prostora na Jadranu trebat će voditi računa o spomenutim konstatacijama s tim što će se morati polaziti sa stajališta da je potrebno to postići sporazumom zainteresiranih država uz primjenu načela pravednosti jer je to po našem mišljenju, jedini način uspješnog razrješenja ovog pitanja.

U pogledu prava na epikontinentalni pojas treba istaknuti da obalna država, za razliku od gospodarskog pojasa, ta prava stječe *ipso facto*, pa je zato u članu 2, t. 3. Konvencije o epikontinentalnom pojasu određeno da "prava obalne države na epikontinentalni pojas ne zavise od stvarne ili fiktivne okupacije ili bilo kakvog izričitog proglašenja." Valja napomenuti da i Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora (1982.g.) tu odredbu preuzima u cijelosti.

U svom epikontinentalnom pojasu obalna država ima suverena prava istraživanja i iskorištavanja njegovih prirodnih bogatstava, što znači da ostvaruje sva prava potrebna za istraživanje i iskorištavanje prirodnih bogatstava tog pojasa uključivši i jurisdikciju radi kažnjavanja kršenja propisa donijetih za zaštitu tih prava. Međutim, obalna država u epikontinentalnom pojasu ne ostvaruje suverenost tj. ukupnost svih prava koja kao subjekt međunarodnog prava ima.

U pogledu pitanja što sve treba obuhvatiti pod pojam "prirodna bogatstva" epikontinentalnog pojasa, Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora utvrđuje da se pod pojmom "prirodnih bogatstava" razumijevaju ona bogatstva koja se sastoje od rudnog i ostalih neživih tvari morskog dna i podzemlja zajedno sa živim bićima koja pripadaju vrstama od dna, tj. bićima koja su u stadiju u kojem se mogu loviti ili nepomična na morskom dnu ili ispod njega, ili su nesposobna pomicati se ako nisu u stalnom fizičkom dodiru s morskim dnom i podzemljem. Dakle, u cijelosti se preuzimaju odredbe Zenevske konvencije iz 1958. godine.⁸

Također valja napomenuti da prava koja obalna država ima u svom epikontinentalnom pojasu ne obuhvaćaju bilo kakve objekte, odnosno stvari, koje su na morskom dnu ili su pokriveni pijeskom, a ne mogu se ubrojiti u prirodna bogatstva epikontinentalnog pojasa (npr. potopljeni teret bilo koje vrste, brodske podrtine i sl.).

Istraživanje epikontinentalnog pojasa i iskorištavanje njegovih prirodnih bogatstava ne smije neopravdano ometati plovidbu, ribolov, odnosno očuvanje bioloških bogatstava mora, pa s obzirom na to obalna država mora poduzeti sve mjere da toga ne bude. U epikontinentalnom pojasu ona ima pravo odobravati i

regulirati bušenja u sve svrhe, a ima i pravo iskorištavati podzemlje prokopavanjem tunela, bez obzira na dubinu vode iznad podzemlja. Što se tiče podmorskih kabela i cjevovoda u epikontinentalnom pojasu, sve ih države mogu polagati s tim što je određivanje smjera tih polaganja uvjetovano suglasnošću obalne države.

U epikontinentalnom pojasu obalna država ima isključivo pravo graditi, dopuštati i regulirati izgradnju, rad i uporabu umjetnih otoka, uređaja i naprava, ali ima i isključivu jurisdikciju nad tim umjetnim otocima, uređajima i napravama uključivši jurisdikciju u pogledu carinskih, fiskalnih, zdravstvenih, sigurnosnih i useljeničkih zakona i propisa. Međutim, treba reći da umjetni otoci, uređaji i naprave nemaju status otoka, pa njihovo postojanje ne utječe na određivanje granice epikontinentalnog pojasa.

Novom konvencijom o pravu mora uvodi se i pravo progona za zaštitu epikontinentalnog pojasa, za razliku od Ženevske konvencije o epikontinentalnom pojasu, u kojoj pravo progona nije ni spomenuto. Prava obalne države u epikontinentalnom pojasu su isključiva (*exclusive rights*), tj. ako ona ne istražuje taj dio podmorja ili ako ne iskorištava njegova prirodna bogatstva, nitko drugi ga ne može istraživati, iskorištavati ili stavljati neke druge zahtjeve bez izričitog pristanka obalne države.⁹

Valja istaknuti da prema odredbi Nove konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, prava obalne države koje ona ima u epikontinentalnom pojasu ne diraju u pravni status voda iznad tog pojasa ili zračnog prostora iznad tih voda. More iznad tog pojasa je otvoreno more, pa u njemu vrijedi pravni režim otvorenog mora. Ipak, ono može biti i gospodarski pojas (kao i izvanjski pojas) ovisno o odluci obalne države, odnosno od njegova proglašenja, pa bi u tom slučaju vrijedio pravni režim koji se odnosi na gospodarski pojas. Naime, na Jadranu, imajući u vidu njegovu širinu, proglašenjem gospodarskog pojasa nestalo bi otvorenog mora, pa bi u moru iznad epikontinentalnog pojasa vrijedio pravni režim gospodarskog pojasa. Ali bez obzira na to, u moru iznad epikontinentalnog pojasa, bilo ono otvoreno ili gospodarski pojas, sve države obalne i neobalne uživaju slobode mora utvrđene postojećim konvencijama, međunarodnopravnim običajima i općim načelima međunarodnog prava.

ZAKLJUČAK

Pojam kontinentalni šelf (kontinentalna ravnina) razumijeva područje kontinenta u moru, odnosno prostor između obale i kontinentalnog ruba, tj. granice gdje naglo pada morsko dno u velike dubine, pa s obzirom na to možemo konstatirati da je pojam kontinentalnog šelfa prije svega zemljopisni, a ne pravni pojam. Međutim, u mnogim zemljama upotrebljava se naziv epikontinentalni šelf i kao pravni pojam. Budući da između pojma epikontinentalni pojas i pojma šelf postoje bitne razlike, a imajući na umu da se šelf i epikontinentalni pojas prostorno promatrano također razlikuju, odnosno da epikontinentalni pojas u smislu međunarodnog prava ne počinje na obali, već od državne

granice na moru, u prvom dijelu ovog rada obrađene su te razlike kako bi se pojasnio stav naših teoretičara da je naziv epikontinentalni pojas prikladniji od naziva šelf koji se u većini zemalja upotrebljava za taj prostor.

Polazeći od toga da je epikontinentalni pojas objekt međunarodnog prava i da on označava prostor morskog dna i njegova podzemlja u kojem jedino obalna država ima pravo istraživanja i iskorištavanja prirodnih bogatstva, treba reći da su ta prava isključiva i da se nitko drugi tim pravima ne može koristiti bez izričitog pristanka obalne države.

Prihvaćanjem Nove konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora (1982.g.), u pogledu odredaba o epikontinentalnom pojasu došlo je do znatne izmjene u usporedbi s postojećom Konvencijom (Ženeva, 1958.g.). Tako je utvrđena mnogo veća granica epikontinentalnog pojasa i uvedeno je pravo progona za zaštitu prava koja obalna država ima u tom pojasu. Pri razgraničenju odluka je da se ono postiže sporazumom na temelju međunarodnog prava, kako je izloženo u članku 38. Statuta Međunarodnog suda radi postizanja pravednog rješenja, za razliku od ženevske Konvencije, koja, ako sporazuma nema i ako posebne okolnosti ne opravdavaju drugu granicu, primjenjuje načelo ekvidistancije.

Za razliku od gospodarskog pojasa koji treba formalno proglasiti, prava na epikontinentalni pojas obalne država stječe *ipso facto*, samim tim što je obalna i što se pred njezinom obalom nalazi podmorje koje ima pravni status epikontinentalnog pojasa.

Činjenica da je Jadransko more izduženo i usko more i da njegov najširi dio iznosi svega 117 milja, odrazila se i na širinu epikontinentalnog pojasa s obzirom na to da je njegova širina uvjetovana širinom Jadrana.

Imajući u vidu novonastale pravne odnose, na Jadranu predstoji razgraničenje epikontinentalnih pojasa, to bi se razgraničenje moralo temeljiti na načelu pravednosti, što znači i na pravilu da svaki otok ima svoj epikontinentalni pojas, jer će jedino primjenom tih kriterija biti osigurano uspješno rješenje tog pitanja.

BILJEŠKE

¹ Vidi bliže o tome u: M. Zoričić, *Teritorijalno more*, Zagreb 1953., 228.

² Original Konvencije o epikontinentalnom pojasu (1958.g.) na engleskom jeziku sadrži za epikontinentalni pojas naziv "*continental shelf*", na francuskom "*plateau continental*", na ruskom "*kontinental nyj šelf*" i na španjolskom jeziku naziv "*plataforma continental*", cit. u: D. Rudolf, *Međunarodno pravo mora*, Zagreb 1985., 237.

³ Whiteman, *Digest of International Law*, Vol.4. Washington 1965., 756 - 757.

⁴ Konvencija je usvojena 26. travnja 1958., a stupila je na snagu 10. lipnja 1964.

⁵ Na primjer prostor epikontinentalnog pojasa u Egejskom moru. Vidi bliže o tome u: D. Rudolf, *Enciklopedijski rječnik međunarodnog prava mora*, Split 1989. 367 - 368.

⁶ Sjeverno more je rubno more Atlantskog oceana s površinom od oko 575 000 km². Obalne države u Sjevernom moru su: Norveška, Danska, SR Njemačka, Nizozemska, Belgija, Francuska i Velika Britanija, cit. u: D. Rudolf, *Međun. pravo mora*, zagreb 1985., 272.

⁷ North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports, 1969. Vidi bliže o tome u: D. Rudolf, *Međunarodno pravo mora*, Zagreb 1985., 270 - 275.

⁸ Na Ženevskoj konferenciji (1985.g.) Komisija za međunarodno pravo istaknula je da su u nacrtu pravila o epikontinentalnom pojasu usvojene riječi "prirodna bogatstva" umjesto uže izraza "rudna bogatstva", s obzirom da pojam "prirodna bogatstva" uključuju se i proizvodi tzv. sedentarnog ribolova, tj. živa bića u moru u stalnom dodiru s podmorjem. V. Report of the International Law Commission, Yearbook of the ILC, 1956., Vol.II, pp 297 - 298 (art. 68. Commentary)

⁹ Vidi: *Epikontinentalni pojas*, grupa autora, redakcija D. Rudolf, Split 1976., 53.

LITERATURA

1. J. Andrassy, *Epikontinentalni pojas*, Zagreb 1951.
2. J. Andrassy, *Međunarodno pravo*, Zagreb 1976.
3. B. Jakaša, *Plovidbeno pravo*, Zagreb 1979.
4. D. Rudolf, *Međunarodno pravo mora*, Zagreb 1985.
5. D. Rudolf, *Enciklopedijski rječnik međunarodnog prava mora*, Split 1989.
6. Grupa autora, redakcija D. Rudolf, *Epikontinentalni pojas*, Split 1976.
7. M. Zoričić, *Teritorijalno more*, Zagreb 1953.
8. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora, prijevod, grupa autora, red. D. Rudolf, Split 1983.
9. Ženevska Konvencija o epikontinentalnom pojasu

Rukopis primljen: 15. 2. 1993.

NEW INTERNATIONAL LAW SUBJECTS ON THE ADRIATIC AND THE PROBLEM OF THE BORDERS OF THE CONTINENTAL SHELF

Summary

The international institute of the continental shelf started being formed after the World II when some states enlarged their jurisdiction over it. Admittedly, coastal states had been using the area far from the land depending on the depth of the sea and their capabilities but it was codified only in 1958. This paper deals with the continental shelf according to the Geneva Convention 1958 and the UN Convention on the Law of the Sea 1982 with special emphasis to the changes which New Convention brought in relation to the codification of 1958. This paper has discussed the problem of the borders and the continental shelf bearing in mind the fact that the allowed width of that area cannot be changed. New relations which are established by the recognition of the new international law subjects, i.e. states have been taken into consideration, too.

ANGLO ADRIATIC SHIPPING AGENCY LIMITED London

HEAD OFFICE

Epworth House

25 City Road

LONDON EC1Y 1AA

Telephone: 071-588 6167

Telex: LONDON 881 3053

Facsimile: 071-588 8054

Telegrams: angloadriatic

General Agents in Great Britain for Croatian Shipowners. Port Agents in London

Members of the Baltic Mercantile and Shipping Exchange London and the Baltic and International Maritime Conference

Chartering Brokers and Liner Marketing Agents World Wide.

Ship sale and purchase Brokers.
Freight Forwarders World Wide and Air Brokers.
Bunkering Agents World Wide.